

Verlag – Eerste bijeenkomst participatie maatschappelijke organisaties in het Kennisprogramma Zeespiegelstijging (KP ZSS)

Donderdag 16 juni 2022

15.30-17.30 uur

Ministerie Infrastructuur en Waterstaat (IenW), Rijnstraat 8 Den Haag

Aanwezig: Iris Michels (Dunea), Koen Zuurbier (PWN) (online), Bas Roels (WNF), Ernst Kaars (Watersport Verbond – regio Noordzee), Louise Veerbeek (ministerie Infrastructuur en Waterstaat en voorzitter), Annemiek Roeling (ministerie van Infrastructuur en Waterstaat / DG Water en Bodem), Laura Plezier (ministerie van Infrastructuur en Waterstaat / DG Water en Bodem), Batuhan Usenti (ministerie IenW / DG Water en Bodem en verslag).

Bijlage: Powerpoint presentatie Kennisprogramma Zeespiegelstijging.

Opening en kennismaken

Louise Veerbeek heet de aanwezigen welkom en vraagt hen zich voor te stellen en kort aan te geven wat hun belang is bij het Kennisprogramma Zeespiegelstijging (KP ZSS).

Koen Zuurbier:

Strategisch adviseur drinkwater PWN. PWN benut het IJsselmeer. Klimaatverandering en zeespiegelstijging hebben effecten op de zoetwaterbeschikbaarheid in het IJsselmeer.

Iris Michels:

Strategisch omgevingsmanager Dunea. Mogelijk zal een andere vertegenwoordiger van Dunea later deelnemen.

Bas Roels:

Coördinator programma Nederland bij het Wereld Natuurfonds (WNF). Ernst Kaars:

Watersportverbond, regio Noordzee. Wat het Watersportverbond interesseert zijn nieuwe mogelijkheden voor de watersport in de ruimtelijke ontwikkeling. Een voorbeeld is de Zandmotor, die nieuwe mogelijkheden voor recreatie oplevert.

Louise Veerbeek:

Afdelingsmanager Waterveiligheid bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, DG Water en Bodem.

Annemiek Roeling:

Teamhoofd Lange Termijn Waterveiligheid bij DG Water en Bodem en projectmanager in het Kennisprogramma Zeespiegelstijging.

Laura Plezier:

Werkzaam in het team Lange Termijn Waterveiligheid bij DG Water en Bodem en spoor V van het Kennisprogramma Zeespiegelstijging.

Batuhan Usenti: Trainee bij /Rijkswaterstaat en werkzaam in het team Lange Termijn Waterveiligheid bij DG Water en Bodem.

Twee belangstellenden konden niet aanwezig zijn, namelijk Marleen Buitendijk van Koninklijke Binnenvaart Nederland en Winnie de Winter van Stichting De Noordzee.

Toelichting Louise Veerbeek op het beoogde doel van participatie en deze bijeenkomst:

Dit is de eerste bijeenkomst over participatie in het KP ZSS met maatschappelijke organisaties. Het Kennisprogramma Zeespiegelstijging wil uitvoering geven aan de participatie en stap voor stap naar een maatschappelijke klankbordgroep komen. Het KP ZSS wil dit samen met maatschappelijke organisaties vormgeven. Hiervoor zijn maatschappelijke organisaties uitgenodigd. In deze eerste bijeenkomst wordt een start gemaakt met de organisaties die nu belangstelling hebben getoond.

Het Kennisprogramma Zeespiegelstijging beoogt met participatie door maatschappelijke organisaties:

- Het opdoen, delen en samen ontwikkelen van kennis in het kader van het KP ZSS met maatschappelijke organisaties die niet deelnemen aan het KP ZSS.
- Feedback ontvangen op de strategische kant en hoofdlijnen van het KP ZSS als geheel.
- Participatie door maatschappelijke organisaties zet een breder proces in gang. Het stimuleert en brengt het maatschappelijk debat over zeespiegelstijging op gang.

De verwachtingen wederzijds zijn van groot belang voor het succes en dit moeten we goed bespreken en vastleggen, bijvoorbeeld in de vorm van een intentieovereenkomst. Dit is iets wat later uitgewerkt kan worden.

Annemiek Roeling licht toe dat het KP ZSS ook een wetenschappelijke klankbordgroep heeft. Deze staat onder leiding van Katrien Termeer van de Universiteit Wageningen. De overige leden zijn: Maarten Hajer (Universiteit Utrecht), Stefan Aarninkhof (TU Delft, Expertise Netwerk Veiligheid), Patrick Willems (KU Leuven), Arwin van Buuren (Erasmus Universiteit). Ook maakt het KP ZSS gebruik van de adviezen van Expertise Netwerk Waterveiligheid (ENW).

Toelichting op het Kennisprogramma Zeespiegelstijging (KP ZSS).

Annemiek Roeling houdt een presentatie met behulp van een powerpointpresentatie die als bijlage is toegevoegd bij het verslag. Het KP ZSS valt onder de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de minister van IenW en de Deltacommissaris en is in november 2019 gestart. Het KP ZSS eindigt in 2026. De aanleiding voor het Kennisprogramma was aanwijzingen over versnelde zeespiegelstijging na 2050. Maar rond de stijging van de zeespiegel zijn veel onzekerheden. Samen met partijen proberen we kennis te genereren over de zeespiegelstijging en de gevolgen voor de waterveiligheid, zandige kust en zoetwatervoorziening in ons land. Deze kennis is nodig zodat Nederland ook in de toekomst een veilige delta kan blijven en we handelingsopties voor toekomstige generaties open kunnen houden.

De uitvoering van het KP ZSS vindt plaats in vijf sporen.

- Spoor I richt zich op de vraag wat er in Antarctica precies gebeurt en wat de gevolgen hiervan zijn voor de Nederlandse kust. Hier werkt het KNMI samen met DGWB aan en de resultaten worden betrokken bij de klimaatscenario's die het KNMI in 2023 presenteert.
- Spoor II: RWS /WVL berekent per regio wat bij verschillende zeespiegelstijgingsscenario's (0,5, 1, 2, 3 en 5 meter) de houdbaarheid is van de

voorkeursstrategieën en de oprekbaarheid ervan. Deze berekeningen worden gedaan voor drie thema's: RWS / WVL onderzoekt dit voor drie thema's: waterveiligheid, zandige kust en zoetwatervoorziening.

- Spoor III: experts onderzoeken hoe de stijging van de zeespiegel tijdig en betrouwbaar kan worden gesignaleerd. Er wordt gemeten voor de Nederlandse kust, in de Noordzee en op Antarctica.
- Spoor IV: De staf Deltacommissaris leidt dit spoor en kijkt naar de lange termijnoplossingen vanaf een zeespiegelstijging van twee meter. Spoor IV kijkt wat er nu gedaan moet worden of gelaten om opties open te houden. Dit spoor en de daarvoor georganiseerde bijeenkomsten in de regio's, trekt veel aandacht van organisaties, wetenschappers en plannenmakers.
- Spoor V: DGWB samen met staf Deltacommissaris onderzoeken implementatievraagstukken. Het gaat om communicatie, governance, transitie management en participatie. De zeespiegelstijging stelt ons naast voor technische ook voor sociaal maatschappelijke opgaven.

Producten:

Tussenbalans (eind 2023). De eerste resultaten van het Kennisprogramma zullen worden gepresenteerd.

Eindrapport (in 2026). Het eindrapport zal onder andere ingaan op het handelingsperspectief, een agenda voor een vervolg presenteren en met voorstellen komen over governance en transitie management.

Het Kennisprogramma Zeespiegelstijging levert belangrijk informatie voor de volgende zes-jaarlijks herijking van het Deltaprogramma, die wordt opgenomen in het Deltaprogramma 2026.

Naar aanleiding van de presentatie beantwoordt Annemiek Roeling vragen. De bestaande systemen betreffen de huidige aanpak voor waterveiligheid, zandige kust en zoetwatervoorziening. In het KP ZSS wordt onderzocht bij welke scenario's zeespiegelstijging deze systemen nog houdbaar zijn en in hoeverre ze ook oprekbaar zijn, voordat we toe moeten naar verandering van het systeem of heel concreet versterking/vergroting van een dijk of kering.

Iris Michels heeft de indruk dat er weinig afstemming is tussen de ministeries over de verschillende belangen. En ze vraagt of het KP ZSS ook naar het brede belang kijkt. Annemiek Roeling en Louise Veerbeek lichten toe dat er daarvoor een duidingskader deel 1 is gemaakt en er nu ook een deel 2 gaat ontwikkeld worden in de tweede helft van 2022. Dit duidingskader geeft aan op basis van welke belangen de uitkomsten van de berekeningen in spoor II gewogen kunnen worden. Dit duidingskader is een betrekkelijk nieuw instrument dat bedoeld is om de verschillende belangen inzichtelijk te maken en af te kunnen wegen. De verdringingsreeks bij droogte heeft als inspiratie gediend voor de ontwikkeling van het duidingskader voor het KP ZSS. Dilemma's tussen belangen zullen inzichtelijk worden bij toepassing van het duidingskader.

Bas Roels vraagt wat de planning van het KP ZSS is, temeer daar in 2027 de Deltabeslissingen gepresenteerd worden terwijl in 2026 het eindrapport KP SS verschijnt. Annemiek Roeling licht toe dat de achterliggende rapporten van het KP ZSS die benut moeten worden voor de opstelling van het Deltaprogramma eerder klaar zijn.

Verwachtingen van participatie en doel/inhoud maatschappelijke klankbordgroep

Aan de vertegenwoordigers van de maatschappelijke organisaties vraagt Louise Veerbeek wat hun ideeën, wensen en verwachtingen zijn ten aanzien van het voornemen om een maatschappelijke klankbordgroep op te richten.

Iris Michels benadrukt het belang van sleutelfiguren die het maatschappelijk en het bestuurlijk debat kunnen voeren. Het is van belang dat een programma niet alleen ambtelijk goed wordt voorbereid maar ook bestuurlijk verder gebracht kan worden en daarom moet er aandacht zijn voor dit bestuurlijke proces.

Voor de lange termijn is van belang dat we niet te veel hebben ingekaderd en er daarmee geen ruimte resteert voor innovatie in de toekomst.

Bas Roels acht een maatschappelijke klankbordgroep interessant als het inzicht geeft in het besluitvormingsproces zodat hij strategisch kan beïnvloeden. Hij beoogt geen co-creatie, maar op voorhand meedenken en meekijken met de inhoud. Dat schept binding en vertrouwen. Er zijn meer participatietrajecten onder andere bij de Deltaprogramma's, wat het voor maatschappelijke organisaties diffuus maakt waar het meest effectief en efficiënt invloed uit te oefenen.

Participatie in het KP ZSS maakt het ook mogelijk om buiten de orde te denken. Roels oppert om tweedaagse sessies te houden met de maatschappelijke klankbordgroep en de reflectie hierop in de tussenbalans te verwerken. Roels bepleit evenwichtigheid in de presentatie van wat het KP ZSS doet, nu lijkt het vooral spoor IV te betreffen omdat daar veel regionale sessies voor worden gehouden.

Koen Zuurbier ziet het belang van een maatschappelijk klankbordgroep in de mogelijkheid om met elkaar te brainstormen, elkaars inzichten te delen en tot elkaar te komen.

Voor Ernst Kaars biedt een maatschappelijke klankbordgroep de mogelijkheid om met elkaar een goed gesprek over elkaars kennis en belangen te voeren. Het is daarbij van belang om concreet en realistisch te zijn en de dilemma's te benoemen. Vooral het concreet maken van belangen en plannen op lokaal/regionaal niveau helpt om organisaties geïnteresseerd en betrokken te houden. Goede voorbeelden uit het verleden zijn de aanpak van de zwakke schakels in de kust en de aanleg van de Zandmotor. Het tastbaar maken van kennis geeft een grotere betrokkenheid van organisaties. Het advies van Ernst Kaars is aan te haken bij de 'dromen van mensen' en daarbij een visie te presenteren of dit te laten doen door een heel aansprekend persoon.

Afsluiting en vervolgspraken

Louise Veerbeek dankt de aanwezigen en stelt voor dat er in september een volgende bijeenkomst gepland zal worden.

Niet alle agendapunten zijn behandeld maar het KP ZSS zal naar aanleiding van de ingebrachte punten in dit overleg een nader voorstel maken voor de invulling en vormgeving van een maatschappelijke klankbordgroep. In dat volgend overleg kunnen ook de processtappen werkvormen en praktische zaken, zoals de frequentie van de overleggen, besproken worden.

Aan de deelnemers wordt gevraagd om andere organisaties in hun eigen netwerk te benaderen waarvan zij denken dat die ook zouden kunnen deelnemen aan de maatschappelijke klankborggroep.